

Apteekkien rooli terveydenhuollossa

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, kuten väestörakenteen ja -keskittymien muutokset vaikuttavat apteekkien toimintaan. Apteekeissa on lääkehoitojen toteutukseen liittyvää osaamista, jota voisi hyödyntää osana sosi-aali- ja terveyspalvelujärjestelmää aiempaa tehokkaammin. Monien muiden maiden tavoin Suomen apteekit ovat lakisäateisten tehtävien lisäksi ryhtyneet tarjoamaan asiakkailleen erityispalveluita, joiden tavoitteena on edistää asiakkaiden lääkehoitojen onnistumista ja tukea muun terveydenhuollon työtä. Tämä on linjassa tuoreen farmaseuttisen hoidon edistämiseen tähtäävän Euroopan neuvoston päätöslauselman tavoitteiden kanssa. Päätöslauselman tavoitteena on lisätä farmaseuttisen henkilöstön asiantuntemuksen hyödyntämistä lääkkeiden asianmukaisen käytön ja terveyden edistämiseen sekä paikallisella että kansallisella tasolla.

Apteekeilla on vahva tahtotila toimia osana terveydenhuoltoa ja kehittää lääkehoidon onnistumista tukevia palveluita

Kansainvälisten tutkimusten mukaan apteekin rooli on muuttumassa potilaskeskeisemmäksi. Lääkehoidon onnistumiseen tähtäävien palveluiden kehittäminen vaatii muutoksia terveydenhuoltojärjestelmään, ja apteekkien palvelut tulisi hyväksyä kiinteäksi osaksi terveydenhuoltoa. Tuoreen apteekkareille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan apteekkien tärkeimpänä tehtävänä nähtiin toimiminen osana terveydenhuollon palveluketjua. Näkemys oli sa-

ma riippumatta apteekkarin ja apteekkitoiminnan suuntauksesta lääkepoliittisia linjauksia toteuttavaan toimintaan tai aktiiviseen tuotemyyntiin. Rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman laatimisessa mukana olleille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille lähetetyssä kyselyssä vastaajat näkivät yhdeksi apteekkien merkittävimmistä tehtävistä itselääkityksen ohjauksen. Apteekkareille suunnatun kyselyn tulosten perusteella apteekkeilla on halu kehittää terveydenhuoltoon suuntautuneita palveluja. Rajoitteena palveluiden kehittämiselle on epävarmuus rahoituksesta sekä yhteisten palvelumallien määrittely. Apteekin nykyisiä palveluita ei ole tähän mennessä onnistuttu tuotteistamaan kiinteäksi osaksi terveydenhuoltoa, joten niistä ei olla valmiita maksamaan. Apteekkeja tulisi lääkepoliittisin keinoin tukea erityisesti isompia ja pitkäjänteisempiä investointeja edellyttävien palvelujen kehittämisessä, joilla on yhteiskunnallista ja kansanterveydellistä merkitystä rationaalisen lääkehoidon edistämisessä.

Apteekkien osaaminen tehokäyttöön koronaepidemian etulinjassa

Koronaepidemia mullisti hetkessä myös apteekkien arjen. Sosiaali- ja terveysministeriö rajoitti kerralla toimitettavien lääkkeiden määrää eduskunnan hyväksyttyä valmiuslain käyttöön oton sekä velvoitti apteekit muokkaamaan toimintamallejaan niin, että asiakkaiden ja apteekin henkilökunnan altistuminen koronavirukselle vähenee. Apteekit ottivat osamisensa tehokäyttöön ja muuttivat toimintamallejaan muutamassa päivässä. Apteekit ovat muokanneet kukin oman alueensa asukkaiden lääkehuollon sellaiseksi, että se turvaa toiminta-alueelleen sopivia ratkaisuja. Lääkkeiden kotiinkuljetuksista, puhelinsioinnista ja noutovalmiiksi pakatuista lääkeostoista on tullut lähes joka apteekin tarjoama palvelu. Yhä useammalla apteekilla on verkkokauppa. Asiakkaiden ja apteekkien työntekijöiden suojaksi on asennettu pikavauhtia suojapleksejä sekä otettu käyttöön muita suojaimia. Tehostetut siivoukset ovat arkipäivää. Apteekeissa on käytetty runsaasti aikaa asiakkaiden neuvontaan koronavirukselta suojautumiseen sekä tehty töitä asiakkaiden lääkehoitojen jatkuvuuden eteen.

Siinä missä moni asiakas on vältellyt käyntiä terveysasemalla, apteekkiin on soitettu tai tultu kysymään neuvoa yhä herkemmin. Apteekit ovat toimineet ensipisteenä monessa pikkuvaivassa sekä sähköisten reseptien uusintapyynnöissä. Julkisen terveydenhuol-

lon kuormitusta on vähennetty apteekkien tekemän neuvontatyön ansiosta. Itselleni on jäänyt mieleen epidemian alkuvaiheessa puhelimitse lääkkeitä kotiin tilanneen ikääntyneen rouvan hämmennys, kun kerroin, että lääkkeet tuodaan kotiovelle parin tunnin sisällä tilauksesta. Kaupan ruokatilaus oli hänen mukaansa luvattu noin viikon päähän. Epidemia-aikaa on kulunut jo useampi kuukausi. Apteekit ovat onnistuneet tehtävässään mielestäni hyvin. Uskallan antaa jo varovaisen arvion, että apteekit ovat samalla vahvistaneet asemaansa osana terveydenhuoltoa.

→ Lenita Jokinen

apteekkari, FaT
Runosmäen apteekki, Turku
lenita.jokinen@apteekit.net

Lisää tietoa tutkimuksesta:

*Väitöskirjani 6.3.2020 Helsingin yliopisto, Farmasian tiedekunta, Farmakologian ja lääkehoidon osasto: ”Terveyspalveluita vai myyntityötä: Apteekkien toiminnan strateginen kehittäminen muuttuvassa toimintaympäristössä”
urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5837-6*

*Resolution CM/Res (2020)3 on the implementation of pharmaceutical care for the benefit of patients and health services. (Adopted by the Committee of Ministers on 11 March 2020):
search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=09000016809cdf26*